

Jak najít učitele

Pit Weigelt

Duchovní učitel je pojem, se kterým většina lidí nemá zkušenost. Pro mnohé je učitel zaměstnancem školy, ne však společníkem v každodenním životě. Všem lidem je nicméně společná touha po štěstí, a přestože se tohoto cíle snaží dosáhnout neomezené množství osob, jen málokomu se to podaří. V buddhismu našťestí máme muže a ženy, kteří rozpoznali skutečné štěstí a chtějí se o svou zkušenost podělit. Buddhistických učitelů existuje více druhů. Lama linie je držitelem všech odkazů buddhistické školy, zatímco kořenový lama předává jednotlivé meditace a metody. V tomto článku popisují důležitého kořenového lamu, ke kterému máme hlubokou důvěru a který nám ukazuje jasné světlo naší mysli. Mysl učitele je stálá a radostná a díky tomu, jak rozpoznáváme jeho či její kvality, postupně rozvíjíme oddanost. Učitel je jediný, kdo nás dokáže vést k vysvobození, kterého sám dosáhl.

BUDDHISTIČTÍ UČITELÉ SE LIŠÍ PODLE TRADICE

Tradice a odkazy buddhismu se rozvinuly v kulturách tak různorodých, jako jsou Tibet, Japonsko, Evropa a Spojené státy. Způsob předávání učení se liší podle toho, zda je učitel mnich nebo mniška, laik nebo jogín. V tradici théravády je cílem vysvobození, tedy překonání iluze vlastního „já“. Nejvyšší možná realizace praktikujícího se vztahuje k první úrovni bódhisattvy. Vztah učitele a žáka zde není tak blízký jako ve Velké cestě (skt. mahájána) nebo Diamantové cestě (skt. vadžrajána). Žáci v meditaci rozvíjejí bdělost a učitel je pro ně rádcem. Má to mnohé důvody: bystrý student dokáže praktikovat cestu bdělosti, příčiny a následku sám a úzký vztah proto není nutný. Učiteli stačí, aby žákovi poskytl stručné instrukce k cestě a k meditaci, a žák je může následovat samostatně. Mnozí praktikující théravády jsou mniši a mnišky, které zavazují jejich sliby, a proto mohou praktikovat nezávisle na učiteli. Na úrovni Velké cesty je učitel důležitější. Představuje vzor soucitu a moudrosti a tato role přirozeně obsahuje bližší pro-

pojení s žáky a všemi lidmi. Protože na úrovni Velké a Diamantové cesty je nejvyšším cílem osvícení, učitel musí být bódhisattvou, to znamená, že překonal sobectví a iluzi vlastního „já“. Osvícený přístup otvírá učitele ostatním a on či ona trpělivě a s vyváženou kombinací soucitu a moudrosti podporuje rozvoj svých žáků. Zároveň vede příkladný život. Je tedy potřeba, aby měl ke svým žákům blízko. Toto pouto umožňuje rychlejší rozvoj, protože zatímco učitel jejich snahu na cestě k realizaci podporuje, žáci poznávají úroveň své realizace, kdykoli se setkají s ostatními lidmi. Každodenní žákův prožitek toho, na jaké úrovni se nachází jeho motivace, porozumění a moudrost vůči ostatním, vyžaduje bližší kontakt s učitelem. Zen buddhismus patří z větší části do Velké cesty, nicméně obsahuje i některé odkazy Diamantové cesty. V liniích zenu Sótó i Rinzai se učitel drží hluboce zakořeněných japonských tradic, takže je neobvyklé mít s kýmkoli bližší a otevřenější vztah. Učitel si při práci s žákem udržuje odstup přirozený pro tuto kulturu a bez-

Pit Weigelt

se narodil roku 1953 v bývalém východním Německu. V roce 1958 odešel s rodiči na Západ, kde studoval němčinu, angličtinu, pedagogiku a psychologii. V roce 1975 se oženil a má tři dospělé děti. Diamantovou cestu začal praktikovat v roce 1992. Od roku 1997 je Pit aktivní jako buddhistický učitel, pracuje pro německý časopis Buddhismus Heute a hraje klíčovou roli při zařazování buddhismu do osnov německých škol. Se svou manželkou Maike spolupracuje s lamou Olem při psaní jeho knih.

prostřední přístup k mysli žáka je možný pouze z úrovně moudrosti. V buddhismu Diamantové cesty je učitel žákovi zrcadlem. Musí mít nejvyšší kvality, protože smyslem cesty je, aby se žák choval jako buddha, dokud se jím sám nestane. Učitel musí neustále manifestovat vysokou realizaci, aby svým žákům umožnil spatřit záblesk vlastního buddhovství. Kalu rinpoče řekl: „Učitel je živým buddhou.“ Udržuje bez jediné chyby odkaz linie (učení, znalosti, metody a meditace) a zároveň udržuje vztah se svým vlastním učitelem. Mluví vždy tak, aby přinášel užitek ostatním, a žákům ukazuje, jak odstranit závoje a zatmění z jejich vlastní buddhovské podstaty. Jeho soucit a moudrost mají daleký dosah, učitel podporuje sanghu, chrání žáky a poskytuje rady, které jsou vždy svěží, motivující, inspirující, překvapující a někdy boří koncepty. Jeho pohled překračuje naději, obavy a očekávání a jde ruku v ruce se všemi buddhovskými aktivitami. Po dlouhých letech meditace a praxe v každodenním životě je mysl učitele klidná a on (nebo ona) neustále prožívá jasnost a radost, plně ovládá své tělo, řeč a mysl. Učitel musí být inteligentní a musí rozumět modernímu světu, aby mohl přinášet svým žákům užitek. Své schopnosti (skt. siddhi) používá na základě slibu bódhisattvy pracovat pro dobro všech. Protože je mysl učitele zcela stabilní, může poskytovat buddhistické útočiště. Jako držitel učení je oprávněn předávat iniciace, které zasévají semínka vysvobození a osvícení do mysli jeho žáků. Navíc jim vždy dává požehnání. Zároveň učitel neustále kontroluje sám sebe tak, že si klade otázky typu: Nezachoval jsem se egoisticky? Pyšně? Myslím pouze na rozvoj svých žáků? Učím je, aby rozpoznali své vrozené kvality? Nosím si svoje zavazadla sám? Jsem ještě vděčný? Mluví se svými žáky přímo a otevřeně? Nepřipadám si důležitější než moji žáci? Jsou mé aktivity vždy plné radosti? Vedu své žáky stále k zodpovědnosti, samostatnosti a síle?

MNIŠI, MNIŠKY, LAICI A JOGÍNI
Mniši a mnišky musí dodržovat své sliby. Ať předávají svým žákům cokoli, nesmějí

překročit meze svých závazků. Laici žijí životem většiny lidí na zemi. Chodí do práce. Žijí v manželství nebo s partnerem, někdy mají děti, někdy ne. Další studují na školách a univerzitách. Jejich každodenní zkušenost je zcela odlišná od klášterního života. Pokud učitel pozná vzlety a pády běžného života, může tuto zkušenost uplatnit ve svém učení. Metody takových učitelů se proto liší od metod mnichů a mnišek. Vynikajícím příkladem takového stylu života a výuky je Marpa Překladatel (1012 – 1097). Nejméně častí jsou v buddhistickém světě jogíni, jsou však také nejvíce vzrušujícími učiteli. Jejich životy jsou příkladem nejvyšší realizace a nejhlubšího porozumění Buddhovu učení. Učitel-jogín boří lidem koncepty a žije mimo jakákoli společenská omezení a konvence, a je proto buď milován, nebo zcela odmítán. Předává pokyny na nejvyšší úrovni mahámudry nebo maháati. Vzhledem ke karmickým svazkům a spojením má k těmto učení přístup relativně málo lidí.

RŮZNÉ DRUHY ŽÁKŮ

Buddha rozlišuje dva druhy žáků: průměrné a nadprůměrné. „Průměrného“ žáka popisuje jako žáka, který medituje pravidelně nebo občas a jeví známky rozvoje. V tomto životě může dosáhnout vysvobození. Buddha pak porovnává takového průměrného žáka, který pravidelně praktikuje cestu tantry, s žákem „nadprůměrným“, který následuje cestu mahámudry – mimo očekávání, naděje a obavy. Takový žák všechno chápe okamžitě a dosáhne v tomto životě osvícení. Žáci se vzájemně liší téměř tolik jako učitelé. Podle toho, jaké jsou jejich kulturní podmínky, vzdělání, cíle, přání a karmické svazky, mohou následovat cestu, která pro ně má největší užitek. Dá se to přirovnat ke sportu. Když někdo umí chodit, ale ne běhat, může pěstovat pěší turistiku a zlepšovat tak svou kondici a zdraví; zúčastnit se olympijského maratónu by však pro něj bylo nemožné. Naproti tomu někdo, kdo má přirozené nadání a běhání trénuje, by promarnil své schopnosti, kdyby jen chodil na výlety, a potřebuje dobrého trenéra, aby zazářil.

JAK NAJÍT UČITELE

Člověk učitele většinou nehledá, ale spíše najde. K učiteli nás zavedou svazky z minulých životů, současný životní styl a další podmínky. První učitel, kterého potkáme, nemusí nutně být ten pravý. Například v malém městě, kde je jedno buddhistické centrum, začne centrum Diamantové cesty navštěvovat i člověk, kterého přitahuje spíše zen. Avšak po nějaké době praktikování nakonec přirozeně potká zenového učitele a bude ho následovat. Některým lidem může takové „hledání“ trvat dvacet i více let. Když už jsme svého učitele opravdu našli, vše mezi ním a námi je mimo veškeré pochybnosti. Žák přináší oddanost a karmická spojení, zatímco učitel se soucivním porozuměním dokáže vidět zároveň všechny žákovy kvality i budoucnost jejich svazku. Ve vzácných případech, když je svazek mezi učitelem a žákem příliš slabý, pošle učitel žáka k někomu jinému, protože tam vidí potenciál k užitečnější spolupráci. Čteme-li životní příběhy mahásiddhů, rychle pochopíme, že jeden žák může mít více učitelů. Znamená to, že i když cítíme oddanost vůči učiteli teď, za dvacet pět let to může být úplně jinak. Někdy učitel pošle žáka k jinému lamovi, aby od něj obdržel určité odkazy, stejně jako Náropa poslal Marpu za Kukurípou, Maitrípou a dalšími učiteli. Již samotné setkání s učitelem je velkým krokem na žakově cestě. Objevuje se hluboká důvěra překonávající vše, co jsme dosud s jakoukoli jinou lidskou bytostí zažili, a pocit, že jsme konečně doma. Samozřejmě – rozpustit všechny pochybnosti o učiteli může trvat dlouho. Když se ale podaří zdolat poslední zbytky pochybností a vidíme svého učitele jako živého buddhu, znamená to, že jsme našli svého učitele. Od tohoto okamžiku žák chápe všechny své koncepty a je otevřen všem budoucím prožitkům. Jak praví tradice, učitele jsme opravdu našli, když nám do očí stoupnou slzy, jakmile na něj nebo na ni třeba jen pomyslíme. V dnešním moderním světě bychom asi řekli: když žák najde svého učitele, nepochybuje, prostě to ví.